

Калінін В. Ю.
аспірант, Київський національний університет
ім. Тараса Шевченка
(Україна, Київ), kalinin.volodia@gmail.com

КОНЦЕПЦІЯ ОСЬОВОГО ПОДІЛУ ПРАЦІ: ЗМІСТ ТА ПЕРСПЕКТИВИ У ПОЛІТИЧНІЙ НАУЦІ

Зростання популярності світ-системного аналізу серед вітчизняних дослідників відкриває простір для детальнішого розгляду окремих концепцій розроблених в її межах. В даному випадку аналізується концепція осьового поділу праці, що також відома як концепція ядра-периферії. Метою статті постає розкриття пізнавального потенціалу зазначеної концепції для політичної науки. Заради досягнення поставленої мети були використані метод виявлення каузальних зв'язків та історичний метод.

Було розглянуто історію становлення концепції та її сучасний стан. Завдяки її критичному розглядувалося визначити переваги та недоліки концепції ядра-периферії. Головним недоліком було визнано статичність концепту, тобто його неспроможність пояснити причини транзиту від периферії до ядра. Ще одним результатом статті стала демонстрація можливості використання концепції осьового поділу праці не тільки для аналізу світових процесів, але й для вивчення внутрішньої політики.

Ключові слова: світ-системний аналіз, теорія залежності, осьовий поділ праці, ядро, периферія, напівпериферія.

Світ-системний аналіз у вітчизняному науковому просторі відомий завдяки концепту ядра-периферії. Втім, як правило, його розгляд буває доволі поверховим, обмежуючись значенням концепту осьового поділу праці для теорії міжнародних відносин. У зв'язку із цим доцільно обґрунтувати евристичну спроможність вказаної концепції для політичних процесів.

Концепція осьового поділу праці відома ще як теорія ядра-периферії. Відповідно у статті обидві назви будуть використовуватися як синоніми.

Не дивлячись на розповсюджену популярність концепції осьового поділу праці як продукту світ-системного підходу, вона була розроблена спершу в межах теорії залежності. Представниками цього напрямку було впроваджено термінологію метрополія – сателіт, яке описувало відносини поділу праці в глобальному масштабі. Тобто завдяки цьому концепту пояснювався феномен стримування розвитку успішних ініціатив країн периферії. Блокування їхніх успішних стратегій відбувається виключно через контроль капіталу в метрополії. Це не означає, що існує єдина цілеспрямована діяльність багатих країн проти бідних. Скоріше за все, на думку представників теорії залежності, капітал зацікавлений в сильних і слабких державах, що додатково дозволяє примножувати його власний ріст.

Понятійна пара метрополія-сателіт, що була розроблена в лавах теорії залежності (проте саму ідею висунув Рауль Пребіш), отримала додатковий розвиток через розробку в напрямі світ-системного аналізу. Зокрема, відбулася зміна назви на ядро-периферію та доповнення понятійної пари третім терміном – напівпериферія. Власне в такому вигляді дана теоретична конструкція є відомішою для сучасників.

Теорія залежності описує розвиток не як неможливий, а як залежний. У своїй роботі “Розвиток недорозвинутості” Андре Гундер Франк зазначає, що відсутність розвитку не є закономірним наслідком існування архаїчних структур в суспільстві, що тісно чи іншою мірою можуть бути ізольовані від світових соціально-політичних та економічних процесів [7]. Дійсна картина світу зовсім протилежна. Економічні структури світового господарства влаштовано за прин-

ципом накопичення капіталу, що передбачає їхню концентрацію в одному місці за рахунок “висмоктування” з іншого. Таким чином на деяких територіях відбувається стимулювання розвитку недорозвинутості, оскільки становлення соціальних інститутів має однобічний характер.

Доречно буде почати аналіз з операціоналізації понять концепції осьового поділу праці. Диференціація регіонів на термінологічне тріо ядро-напівпериферія-периферія скоріше співвідноситься до продукції, проте, як правило, її використовують щодо держав, де відбувається виробництво цієї продукції. Проте, варто пам'ятати, що коректніше говорити про периферійні процеси поділу праці в державі, аніж називати країну периферійною.

До ядра можна умовно віднести ті держави, які отримують найбільший прибуток шляхом монополізації ринку. Нерівномірний обмін відбувається через несівмірність витрат на виробництво, в першу чергу щодо заробітної плати. Оскільки товари країн ядра коштують значно дорожче порівняно з товарами держав периферії, то відбувається перехід надлишкової вартості на користь перших.

Якщо з термінологічною парою ядро-периферія більш-менш зрозуміло, то термін напівпериферія має певні особливості. Оскільки даний термінологічний ряд пов'язаний перш за все з осьовим поділом праці, то з'являється питання щодо наявності особливого виду продукції для держав напівпериферії, проте такого виду продукції не існує. Держави, які можна віднести за поділом праці до напівпериферії, виробляють приблизно рівну кількість товарів, що характерні для країн периферії та ядра. Проте особливість полягає в наступному: вони експортують товари ядра в держави периферії, а товари периферії в держави ядра.

Звідси, через осьовий поділ праці постає взаємозв'язок між регіонами ядра, напівпериферії та периферії. Цей взаємозв'язок реалізується в сучасній світ-системі через економічні відносини результатом, яких є процес перифералізація, тобто утворення нових та розширення вже наявних периферійних районів. Слід зазначити, що: “Периферійний не означає маргінальний в сенсі несуттєвого” [9, с. 13]. Іншими словами, без наявності однієї зі сторін буде відсутній капіталістичний розвиток, який характеризує сучасну світ-систему.

Цікавим має видатися критика Карла Маркса представником світ-системного підходу Робертом Бахом. “Маркс звертає увагу скоріше на ядро світ-економіки, ніж на цілісну систему” [6, с. 184]. Як приклад, ілюструється позиція Карла Маркса щодо азійського способу виробництва, який виступає особливою суспільно-економічною формацією характерною для держав Азії та деяких країн Східної Європи. Оскільки в середині XIX століття знання щодо неєвропейських країн було досить обмежене, то звідси не було можливості проаналізувати структурні і функціональні особливості розвитку “східних цивілізацій” та їх взаємозв'язок з європейськими державами. Тому аналіз Карла Маркса в першу чергу стосувався так званих західноєвропейських країн, які становили регіон ядра. В той же час вивчення країн напівпериферії та периферії було досить поверховим, проте це було більше зумов-

лено тогочасною системою знань, яка склалася також під впливом сучасної капіталістичної світ-системи.

Зазначаючи даний недолік, Роберт Бах прагне окреслити перспективи подальших досліджень. Зокрема, намагається визначити позиції та процеси, які відповідають периферії та напівпериферії.

Тому відповідно до поглядів представників світ-системного аналізу, відкидати периферію при аналізі світових процесів є не тільки недоречним, але й методологічно хибним кроком. Намагаючись оминати помилки попередників цей підхід прагне охопити цілісність сучасної капіталістичної світ-системи. Іншими словами, характерною рисою світ-системного аналізу є холізм. Під останнім варто розуміти інтерпретацію світових економічних та соціально-політичних процесів через їх єдність в світ-системному розумінні.

Слід зазначити, що наукова творчість Карла Маркса та Фрідріха Енгельса значною мірою була визначена в контексті панівних ідей XIX століття, які цілком вписувалися в просвітницьку парадигму. Зокрема, варто розглянути ідею виключності Європи та ідею прогресу.

Звертаючи увагу на те, що Карл Маркс розглядав лише ядро, яке в дійсності було презентовано Європою, можна зробити висновок щодо європоцентричності класичного марксизму. В ретроспективі тогочасних дискурсів абсолютна віра в прогрес та провідну роль технологій стверджувала першість “Європи” у світі. Неєвропейські народи, у свою чергу, мали наслідувати пройдений шлях або взагалі зникнути.

Повертаючись до сучасності від рефлексії класиків політекономічної думки варто зазначити, що в основі функціонування системи відносин ядра та периферії лежить нерівний обмін. Іммануїл Валлерстайн надає йому наступне визначення: “...це перенесення надлишкової цінності від прямого виробника до інших осіб, які лише юридичними або й іншими засобами отримують цю надлишкову цінність” [10, с. 92]. Іншими словами, описується процес отримання надприбутку за рахунок неадекватної ціни на певні види товару. Кращим сучасним прикладом буде наявність завищених цін на комп’ютерну техніку порівняно з використаними природними ресурсами для її виробництва.

Світ-системний аналіз виходить з позиції, що некоректно ототожнювати поняття ядра чи периферії з державами. Іншими словами, національне визначення відповідного стану в цьому контексті постає другорядним за значенням. Правильніше використовувати словосполучення на кшталт, виробничі процеси характерні ядру або периферіям. Втім, варто відразу підловити представників цього підходу в непослідовності та порушенні власних принципів. Достатньо проаналізувати певну кількість статей і знаходяться приклади асоціативного ряду, де держави ототожнюються з певним виробничим процесом характерним для регіонів ядра чи периферії. Зокрема, варто згадати про спільну статтю Іммануїла Валлерстайна та Георгія Дерлугьяна “Росія у світ-системній перспективі”, в якій окрема держава (Російська Федерація) постає предметом розгляду з теоретико-методологічних засад даного підходу. Тому описані процеси економічними категоріями в дійсності мають безпосередню політичну складову.

Вагомим зауваженням щодо периферії має бути її розуміння не як поняття, що саме по собі несе негативне значення. Досить влучно надає інтерпретацію Теренс Хопкінс, стверджуючи, що “Периферійний не означає маргінальний в сенсі не суттєвий” [8, с. 13]. Адже, відповідно до світ-системного розуміння капіталістичного розвитку, передбачається наявність обох сторін для формування самої структури відносин. Звідси, лише в межах реляційної пари ядра та периферії постає можливість реалізації капіталізму.

З вищевказаного можна зробити висновок, що пояснення периферійності не базується на твердженні щодо відсутності пасіонарності або загалом на якихось відкритих чи латентних расистських теоріях. Іншими словами, апеляція до таких аргументів передбачає інтерпретацію через певну історичну визначеність якоїсь статусної групи, мовою Макса Вебера. А це у свою чергу веде до упередженості щодо інших груп, які опинилися через різні обставини в гірших умовах. Таким чином світ-системний аналіз прагне оминати пастку самовизначеності.

Як було зазначено ще в першому розділі, введення поняття напівпериферії до реляційної пари ядро-периферія є вагомим внеском світ-системного підходу. Особливістю нововведення полягає у тому, що “...це не економічна діяльність (на відміну від ядра чи периферії), оскільки останнє характеризується подвійними відносинами нерівного обміну” [10, с. 93]. В цьому випадку постає цілком резонне питання. Якою має бути напівпериферійна держава? У випадку з ядром чи периферією ситуація є більш-менш зрозумілою. Відповідно до американського вченого, “Модель напівпериферійної держави – це те, що експортує периферійні товари в країни ядра і товари ядра в периферійні країни світ-системи і обидві складові є більш-менш рівними” [10, с. 93].

Цікавим завданням було б визначити місце України відповідно до концепції ядро-периферії. Відповідно до наведеної методології необхідно проаналізувати експортні показники держави й таким чином визначити її статус. Для цього були проаналізовані дані Державного служби статистики за 2012 рік. Таким чином, Україна є периферійною державою, адже більша частина експорту складає напівфабрикати. Безумовно, існують наукоємкі технологічні виробництва, які орієнтовані на поставку товарів ядра до регіонів периферії. Наприклад, та ж сама авіаційна чи військова техніка. В той же час у загальному вимірі їх показники є незначними. Тому, відповідно до наведеної концепції Україна є державою, якій характерні економічні процеси периферії.

Варто зазначити, що подібне положення України в інтерпретації історії капіталістичної світ-економіки було майже завжди відповідним. Зокрема, у цьому контексті було б цікавим проаналізувати причини появи феномену козацтва на теренах сучасної України.

Активний розвиток капіталізму в кінці XVI–XVII століття призвів до збільшення споживання продуктів харчування. Саме в той час Річ Посполита, в тому числі й за рахунок земель Великого Литовського князівства, стає головним постачальником продукції низького рівня обробки до країн західної Європи. Потреба збільшення експорту призвело до значного підвищення експлуатації та закріпачення сільського населення, яке прагнути збе-

регти свободу, було змушено тікати до Дикого поля. Таким чином, можна зробити висновок, що козацтво є відповіддю на нерівномірний розподіл багатств у формуючих відносин ядра–периферії молоді капіталістичної світ–економіки.

В цьому випадку буде актуальним дослідження сучасного українського історика Наталії Яковенко. У своїй монографії “Нарис історії України з найдавніших часів до кінця XVIII століття” дослідниця зазначає, що феномен козацтва не є власне українським породженням. Зокрема, “...навіть набагато пізніше, у 1578 році, королівський посланець писав про козаків–черкашан, що вони релігії переважно магометанської...” [4, с. 119–120]. Це є додатковим доказом, який стверджує міжетнічний характер козащини та пізні її формування як окремої соціальної групи з переважно слов’янським домінуванням.

Змістовно пов’язаним терміном із периферією постає поняття перифералізації. Це результат економічного процесу, що веде до підкорення в світ–системі. Перифералізація може бути екстенсивною та інтенсивною. Щодо інтенсивної характеристики, то фактично мається на увазі “...поглиблення перифералізації, і без сумнівно це відбувається увесь час” [10, с. 99]. Тобто, даний процес передбачає якісне збільшення експлуатації та орієнтації на сировинне та напівфабрикатне виробництво. В той час як екстенсивна характеристика перифералізації означає “...включення одиниць або територій, які до цього загалом не були залученими до функціонування світ–економіки” [10, с. 99]. Іншими словами, у зазначеному процесі передбачається географічне розширення. Останні століття екстенсивне розширення відбувалося, перш за все, через насильницьке захоплення “нових” територій. Цей процес отримав назву колоніалізм. Очевидно, що на сьогодні запас вільних територій вже вичерпаний, тому основною характеристикою перифералізації стає інтенсивність.

Сучасний дискурс концепції ядра–периферії постійно розвивається, особливо в напрямі досліджень країн третього світу. Зокрема, політолог Колумбійського університету ЙонесАбууб (YounesAbouyoub) вводить нове поняття вже у назві своєї статті “Дарфур. Периферія периферії”. Він зазначає, що “...нерівні відносини ядра–периферії існують на національному рівні між різними провінціями національної держави на всіх рівнях функціонування світ–системної ієрархії, але нерівність всередині національних країн може бути значно більшою на периферії” [5, с. 80]. Тобто, американський дослідник марокканського походження зазначає, що феномен нерівних відносин реалізується не тільки на глобальному чи регіональному рівні, проте властивий й державі в цілому.

На нашу думку розширення можливості використання концепції ядра–периферії в межах національних кордонів є цілком доречною та може бути підтвердженою на прикладах багатьох сучасних держав.

В даному випадку цілком доречним буде звернутися до прикладів з вітчизняної історії. Зокрема, щодо реалізованого в СРСР так званого принципу “ножиць цін” під час перших п’ятиліток. Відповідно до нього, сільськогосподарська продукція викупувалася за

нижчими від собівартості цінами, в той час як ціни на промислові товари навпаки були завищені. Таким чином, було створено одне з найголовніших джерел отримання капіталу для індустріалізації.

На перший погляд наведений історичний факт може здатися некоректним прикладом використання концепції ядра–периферії, адже важко визначити географічний простір осьового поділу праці в межах реалізації принципу ножиці цін. Проте, якщо основою концепції є тип виробленої продукції (а у нас це аграрні продукти), то він має відповідну локалізацію у сільській місцевості. Іншими словами, відбулося протиставлення урбанізованого простору як виробника дорожчої та більш технологічної продукції до сільських регіонів, що забезпечували поставку життєво необхідних та в той же час дешевих продуктів. Звідси, реляційні відносини ядро–периферія отримали свій вияв у протиставленні місто–село.

Наведений приклад з одного боку чудово ілюструє евристичність концепції ядра–периферії до внутрішньодержавних процесів, а з іншого боку може виступати аргументом у просторовому переосмисленні зазначених відносин. Адже тепер видно, що периферія чи ядро це не обов’язково один регіон, а більш складна система відносин.

Аби запобігти формулюванню хибних висновків щодо концепції ядра–периферії варто розглянути процес формування державного бюджету. Як відомо, що останній передбачає поділ адміністративних одиниць на дотаційні та донорські регіони. Іншими словами, відбувається перерозподіл ресурсів, який доволі часто може бути незалежним від рівня економічного та соціального благополуччя адміністративної одиниці. Це означає, що хоча державний бюджет може бути інструментом реалізації відносин ядра–периферії, втім він не так часто таким є. Оскільки окрім регіонального критерію розподілу державних коштів є й ще багато інших. Зокрема, за соціальним статусом. Саме тому наведення прикладу державного бюджету як прояву відносин ядра–периферії буде некоректним.

Слід зазначити, що концепція ядра та периферії базується на економічному підґрунті. Втім, це не означає, що вона не може бути використана в політологічних дослідженнях. Адже як зазначає Андре Гундер Франк, “...економічні та політичні сили неможливо відокремити” [3]. Іншими словами, не можна однозначно говорити про політичний чи економічний чинники соціальних змін, адже вони взаємопов’язані. Проте, вони можуть мати безпосередні політичні наслідки.

Так чи інакше, концепція ядра–периферії має перспективи досить широкого застосування у сфері політології. Зокрема, можна навести приклади вже існуючих досліджень в таких галузях політичного знання як етнополітологія та теорія розвитку.

Щодо етнополітичних студій, то концепція ядра–периферії отримала власну інтерпретацію у цьому напрямі як одна з моделей саморегулювання міжетнічних відносин. Вона базується на виявленні протиріч між тими хто володіє економічною та політичною владою центру та відсталого периферією, які вирізняються етнічним характером. Іншими словами, ядро (інколи воно замінюється поняттям центр) та

периферія є проявом економічного та політичного пригноблення етнічних спільнот.

У цьому контексті варто нагадати, що тему етнічності розкривали разом Іммануїл Валлерстайн та Етьєн Балібар. Вони сходяться на традиційній для лівих думці про етнічність як вторинні за своєю роллю конфлікти. “Раса, гендер та етнічність— це невід’ємні елементи складного соціального складу класів” [1, с. 101]. Іншими словами, етнічність виступає засобом прикриття дійсних класових конфліктів.

Для того, щоб продемонструвати подальший розвиток цього напрямку досліджень варто звернутися до напрацювань Т.Нейрн та М.Гехтер, які не ангажовані світ–системним підходом. Ці дослідники розроблюють питання конфліктології в етнополітичному вимірі, використовуючи відповідний теоретичний інструментарій. На думку М.Гехтера, етнічні відмінності отримують свій вияв у нерівномірному розвитку соціальних груп в суспільстві. Звідси, етнокультурні відмінності суміщаються з професійно–класовими. Таким чином формується внутрішньодержавне ядро та периферія, що безпосередньо визначається етнічною складовою. Безумовно така інтерпретація цього теоретичного інструменту не зовсім відповідає усталеному погляду у світ–системному аналізі. Втім, сам факт наявності “міграції” термінології дозволяє ствердити її затребуваність та висунути припущення про ймовірне утвердження в найближчому майбутньому як конвенційного поняття.

Щодо теорії розвитку, то варто зазначити про непересічну роль концепції ядра–периферії у теорії міжнародних відносин. На сьогодні власне цей підхід став візитною карткою сучасних неомарксистських підходів. Відповідний стан речей виявляється через фактичну монополію у профільній навчальній літературі. Зокрема, можна згадати такі підручники як “Світова політика” Марини Лебедевої, “Теорія міжнародних відносин” П.П. Циганкова.

Втім, концепція ядра–периферії, як і будь–який інший теоретичний інструмент, має певні обмеження. Під останніми ми маємо на увазі те, що не здатна пояснити в межах власної компетенції концепція ядра–периферії.

Перш за все, концепція ядра–периферії виходить з існування перманентних структур, які визначають діяльність акторів. Звідси, залишається недостатньо розкритим питання щодо визначеності вольового характеру учасників.

Окрім того, цей теоретичний інструмент є статичним і не описує динаміку змін. Тобто, в контексті наданої дескрипції залишається відкритим наступне питання: як саме відбувається перехід від одного статусу до іншого в концепції ядра–периферії. Аби не бути голослівним, варто навести приклад Китайської Народної Республіки, яку однозначно вже можна визначати як державу напівпериферії.

Іншими словами, концепція достатньо ґрунтовно ілюструє наявну ситуацію в певній обмеженій прорізку часу, проте не надає жодних робочих гіпотез щодо пояснення переходу. На думку автора, причиною визначеного недоліку є виключення внутрішньополітичного чинника, адже в контексті наявної структури поза управлінням громадськими

справами на основі публічної влади досить складно пояснити чому одні держави є сильними, а інші – “failed state”.

Хоча в концепції ядра–периферії наступне питання безпосередньо не актуалізується, втім воно присутнє в світ–системній перспективі загалом. Іммануїл Валлерстайн зазначає, що капіталу необхідні сильні та слабкі держави для забезпечення постійного та сталого прибутку, а іншими словами – монополії. Проте зазначена теза сама по собі не пояснює причини за якими одним державам властиві процеси периферії, а іншим – ядра. В даному випадку теоретики предмету нашого дослідження надають інтерпретацію через певні історичні обставини, які сформували сучасну капіталістичну світ–економіку. Тобто, концепція ядра–периферії є просто структурою, в якій учасники (держави, транснаціональні корпорації) фактично виступають пасивними гравцями.

Варто зазначити, що представники нового покоління теорії залежності (після виходу з неї Андре Гундера Франка) запропонували деякі актуальні доповнення до існуючої концепції ядра–периферії. Зокрема, бразильський політолог Фернандо Кардозо стверджував, що “правильний” взаємозв’язок між класами, державою, громадянським суспільством та економічними акторами здатні надати позитивний поштовх до змін. “Національна політика визначається міжнародною ситуацією (рівнем розвитку інших країн). Надана структура і позиція в ієрархії згодом визначає результат, який вказує на розвиток чи відсталість” [2, с. 699]. Таким чином, додавши політичної складової, представники теорії залежності подолали статичну визначеність існуючої концепції ядра–периферії. Зважаючи на те, що Фернандо Кардозо ставши президентом Бразилії, реалізував на практиці свої гіпотези, то можна сміливо їх перевести вже до рівня теорії як знання, що отримало емпіричне підтвердження.

Була розглянута концепція ядра–периферії у світ–системному підході та продемонстровані її сильні та слабкі сторони. З’ясувалося, що самі представники світ–системного аналізу виявилися не послідовними у задекларованому прагненні не ототожнювати державу та характеристику осьового поділу праці. Також у зв’язку із цим держава опинилася ніби приречена у своєму шляху розвитку через обмеження її вольового характеру як учасниці структури відносин ядра–периферії. В той же час слід зазначити, що відповідна інтерпретація може мати місце лише в контексті самої концепції ядра–периферії, не приймаючи до уваги інші напрацювання світ–системної теорії. Приклад паралельної розробки цього теоретичного інструменту Фернандом Кардозо продемонструвало, що надання більшої політичної автономії держави розширює пізнавальні можливості концепції ядра–периферії.

Звертаючись до можливостей використання концепції ядра–периферії у політичних дослідженнях варто зазначити, що з одного боку воно вже отримало своє визнання серед академічної спільноти. З іншого боку, відповідний теоретичний інструмент залишається відомим лише для вчених ангажованих світ–системними дослідженнями або ж сферою інтересів вузьких фахівців.

Таким чином, концепт осевого поділу праці варто визначити як глобальний процес поділу праці в основі якого лежить перенесення надлишкової цінності виробленого продукту від прямого виробника до інших осіб, за яким можна виокремити процеси характерні для країн ядра та периферії. Було розгорнуто тезу про нерозривність політичного та економічного в концепції осевого поділу праці та залежності політики країни від типу домінуючих процесів. Набуло подальшого ведення теза про можливість використання відповідної концепції не тільки для аналізу міжнародних відносин, але й щодо можливостей екстраполяції теоретичних підвалин до внутрішньодержавних політичних процесів. Зокрема, в галузі етнополітології та теорії розвитку.

Список використаних джерел

1. Валлерстайн И. Поминая Андре Гундера Франка с мыслями о будущем / И.Валлерстайн // Прогнозис. Журнал о будущем. – 2008. – № 3 (15). – С.92–102.
2. Веем Х. Теория зависимости. Динамические последствия экономической отсталости / Х.Веем // Теория и методы в современной политической науке: Первая попытка теоретического синтеза; [пер. с англ. Е.А. Жуковой]. – М.: Российская политическая энциклопедия (РОССПЭН), 2009. – С.685–706.
3. Франк А.Г., Джиллс Б.К. Пять тысяч лет мировой системы в теории и практике [Электронный документ] / А.Г. Франк, Б.Джиллс; [пер. с англ. С.А. Евтущенко, С.В. Жигжитов]. – Режим доступа: http://www.worldpolit.ru/?option=com_content&task=view&id=78&Itemid=40
4. Яковенко Н. Нарис історії України з найдавніших часів до кінця XVIII ст. / Н.М. Яковенко. – К., 1997. – 380 с.
5. Abouyoub Y. Darfur: The periphery of the periphery / Y.Abouyoub // Routledge handbook of the world-system analysis; [edit. by S.Babones, C.Chase-Dunn]. – Routledge. – P. 80–82.
6. Bach R.L. On the Holism of a World-System Perspective / R.L. Bach // World-Systems Analysis: Theory and Methodology; [edit. by I.Wallerstein, T.K. Hopkins]. – Beverly Hills: Sage, 1982. – P. 159–180.
7. Frank A.G. Development of the underdevelopment. [Электронный документ] / A.G. Frank. – Режим доступа: <http://aprendeonline.udea.edu.co/revistas/index.php/ceo/article/viewFile/6716/6151>
8. Hopkins T. The study of the capitalist world-economy: some introductory considerations / T.Hopkins // World-Systems Analysis: Theory and Methodology; [edit. by I.Wallerstein, T.K. Hopkins]. – Beverly Hills: Sage, 1982. – P. 9–38.
9. Hopkins T., Wallerstein I. Patterns of development of the Modern World-System / T.Hopkins // World-Systems Analysis: Theory and Methodology; [edit. by I.Wallerstein, T.K. Hopkins]. – Beverly Hills: Sage, 1982. – P. 41–82.
10. Wallerstein I. World-Systems Analysis. Theoretical and Interpretive issues / I.Wallerstein // World-Systems Analysis: Theory and Methodology; [edit. by I.Wallerstein, T.K. Hopkins]. – Beverly Hills: Sage, 1982. – P. 91–103.

References

1. Wallerstein I. Pominaya Andre Gundera Franka s myslyami o budushhem/ I.Wallerstein // Prognosis. Zhurnal o budushhem. – 2008. – № 3(15). – С.92–102.
2. Veem H. Teoriya zavisimosti. dinamicheskie posledstviya ekonomicheskoy otstalosti / H.Veem // Teoriya i metody v sovremennoy politicheskoy nauke: pervaya popytka teoreticheskogo sinteza; [per. s angl. E.A. Zhukovoj]. – M.: Rossijskaya Politicheskaya Enciklopediya (ROSSPEN), 2009. – С.685–706.
3. Frank A.G., Gills B.K. Pyat tysyach let mirovoj sistemy v teorii i praktike [Elektronnij dokument] / A.G. Frank, B.Gills; [per. s angl. S.A. Evtushenko, S.V. Zhigzhitov]. – Rezhim dostupu: http://www.worldpolit.ru/?option=com_content&task=view&id=78&Itemid=40
4. Yakovenko N. Naris istorii Ukraini z najdavnishix chasiv do kincy XVIII st. / N.M. Yakovenko. – K., 1997. – 380 s.
5. Abouyoub Y. Darfur: The periphery of the periphery / Y.Abouyoub // Routledge handbook of the world-system analysis;

[edit. by S.Babones, C.Chase-Dunn]. – Routledge. – P. 80–82.

6. Bach R.L. On the Holism of a World-System Perspective / R.L. Bach // World-Systems Analysis: Theory and Methodology; [edit. by I.Wallerstein, T.K. Hopkins]. – Beverly Hills: Sage, 1982. – P. 159–180.
7. Frank A.G. Development of the underdevelopment. [Elektronnij dokument] / A.G. Frank. – Rezhim dostupu: <http://aprendeonline.udea.edu.co/revistas/index.php/ceo/article/viewFile/6716/6151>
8. Hopkins T. The study of the capitalist world-economy: some introductory considerations / T.Hopkins // World-Systems Analysis: Theory and Methodology; [edit. by I.Wallerstein, T.K. Hopkins]. – Beverly Hills: Sage, 1982. – P. 9–38.
9. Hopkins T., Wallerstein I. Patterns of development of the Modern World-System / T.Hopkins // World-Systems Analysis: Theory and Methodology; [edit. by I.Wallerstein, T.K. Hopkins]. – Beverly Hills: Sage, 1982. – P. 41–82.
10. Wallerstein I. World-Systems Analysis. Theoretical and Interpretive issues / I.Wallerstein // World-Systems Analysis: Theory and Methodology; [edit. by I.Wallerstein, T.K. Hopkins]. – Beverly Hills: Sage, 1982. – P. 91–103.

Kalinin V. Yu., PhD-student of Taras Shevchenko national university of Kyiv (Ukraine, Kiev), kalinin.volodia@gmail.com

The conception of the axial division of labor: the content and perspectives in political science

The rise in popularity world-system analysis among national researchers opens up perspective for detailed consideration of some conceptions, which were developed within approach. In this case, analysis of a conception of an axial division of labor, this is also known as the core-periphery conception. The aim of the article is to reveal the cognitive potential of this conception for political science. To achieve this goal we used the following methods: identification of causal relations and the historical method.

In the article was considered the historical formation of the concept and its current condition. We determined the strengths and weaknesses sides of the core-periphery conception by a critical consideration of its main theoretical background. The main weakness of the conception was recognized its static, that is, its inability to explain the reasons for transit from the periphery to the core. Another result of this article was to demonstrate the possibility of using the concept of the axial division of labor not only for the analysis of global processes, but also for the study of domestic politics.

Keywords: world-system analysis, dependency theory, the axial division of labor, the core, the periphery, semiperiphery.

Калинин В. Ю., аспирант, Киевский национальный университет им. Тараса Шевченко (Украина, Киев), kalinin.volodia@gmail.com

Концепция осевого деления труда: содержание и перспективы в политической науке

Рост популярности мир-системного анализа среди отечественных исследователей открывает простор для более детального рассмотрения отдельных концепций разработанных в ее рамках. В данном случае анализируется концепция осевого разделения труда, которая также известна как концепция ядра-периферии. Целью статьи является раскрытие познавательного потенциала указанной концепции для политической науки. Ради достижения поставленной цели были использованы следующие методы: метод выявления каузальных связей и исторический метод.

Была рассмотрена история становления концепции и ее современное состояние. Благодаря критическому рассмотрению концепции ядра-периферии удалось определить ее преимущества и недостатки. Главным недостатком было признано статичность концепта, то есть его неспособность объяснить причины транзита от периферии к ядру. Еще одним результатом статьи стала демонстрация возможности использования концепции осевого разделения труда не только для анализа мировых процессов, но и для изучения внутренней политики.

Ключевые слова: мир-системный анализ, теория зависимости, осевой разделение труда, ядро, периферия, полупериферия.

* * *

УДК 007:304:659.4+364.46

Кізь М. В.

Інститут журналістики Київського національного університету ім. Тараса Шевченка (Україна, Київ), kiz.nicolas@gmail.com

СОЦІАЛЬНА ДІЯЛЬНІСТЬ І ПОЛІТИЧНИЙ PR

Визначено й проаналізовано висвітлення соціальної діяльності політиків для створення їхнього PR. З'ясовано особливості використання соціальної діяльності політичними акторами для створення свого привабливого іміджу.

Збірник наукових праць "Гілея: науковий вісник"